

DOI: 10.46340/eujem.2022.8.3.4

Nataliia Kotseruba, PhD in Economics

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5161-318X>

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Ukraine

Iryna Krupelnytska, PhD in Economics

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2487-3362>

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Ukraine

FORECASTING THE PROBABILITY OF BANKRUPTCY OF THE ENTERPRISE ON THE BASIS OF IMPROVING ITS ANALYSIS

Наталія Коцеруба, кандидат економічних наук,

Ірина Крупельницька, кандидат економічних наук

Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ ЙОГО АНАЛІЗУ

In a market economy, businesses organize their work in conditions of uncertainty and unpredictability. And the world economy, in turn, generates even more risk factors and threats that greatly affect the company's activities. That is, today market conditions require rapid adaptation to an unstable environment. That is why business entities need to make significant efforts to achieve their goals, ensure and maintain stable operation and sustainable development. Those enterprises that are unable to mitigate or adapt to internal and external factors are doomed to gradual decline and bankruptcy.

The growing frequency, modification and scale of the negative manifestation of bankruptcy determine the undeniable relevance of this topic, the need for its scientific study and evaluation of various aspects, models and methods of predicting the probability of bankruptcy. Given the current economic situation in the country, the issue of predicting the bankruptcy of enterprises is particularly acute, as the number of bankrupt enterprises is growing. That is why, in order to avoid crisis situations in enterprises and to prevent the likelihood of bankruptcy, in modern economics there are quite a number of developments related to the analysis and forecasting of potential bankruptcy. However, we should not forget about the elements of the economic crisis at the macroeconomic level, which are also an important factor for a large number of enterprises. First of all, it is massive losses and rather low profitability of production, insufficient level of competitiveness, unsatisfactory structure of balance at the level of enterprises of branch, deficit of working capital, and also insolvency of the economic entity. All of the above indicates the urgency of ensuring the organization of accounting for economic security of the enterprise. This, in turn, requires in-depth research to predict the probability of bankruptcy of business entities, which should be based on timely diagnosis of the causes of the crisis, as well as the development of an effective system for analyzing and combating bankruptcy.

Keywords: crisis, analysis, bankruptcy, bankruptcy prevention, crisis management.

Постановка проблеми. На сьогодні кількість підприємств-банкрутів значно зростає, саме це змушує науковців працювати над вирішенням ряду питань та проблем, як на загальнодержавному рівні, так і окремого підприємства, щодо шляхів вдосконалення та модернізації системи запобігання й протидії банкрутства підприємства, що є необхідною умовою його ефективного функціонування.

Враховуючи нестабільну економічну ситуацію, зумовлену світовою фінансовою кризою, а також нестабільність ринку в Україні та війною, різкі коливання валютних курсів, високі темпи інфляції, актуальним для більшості підприємств є вибір ефективної системи управління того чи іншого підприємства та покращення його діяльності за рахунок мобілізації фінансових ресурсів.

Мета статті. Метою даного дослідження є прогнозування ймовірності банкрутства на основі здійснення аналізу підприємства.

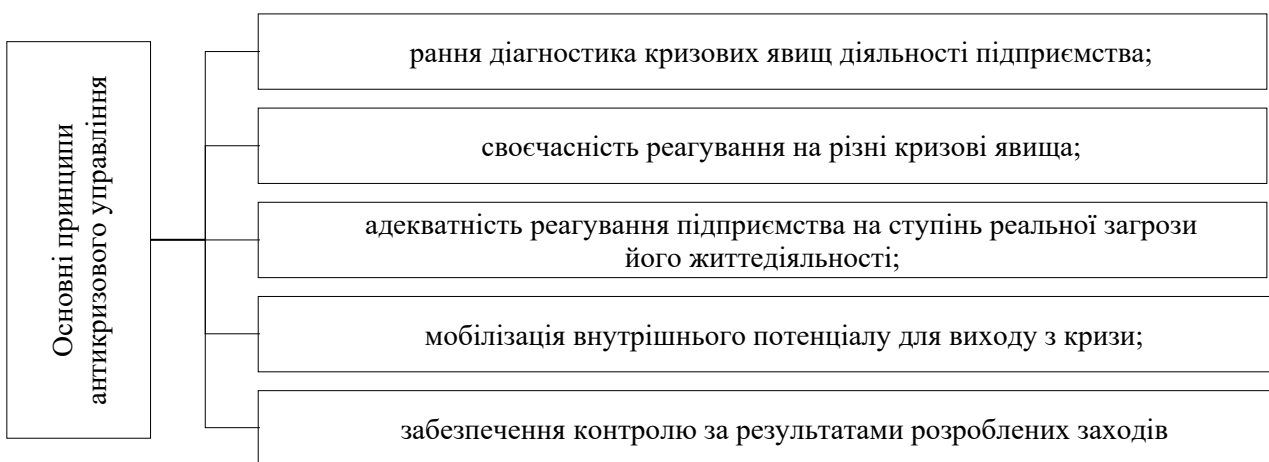
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній практиці дослідженням проблематики прогнозування банкрутства підприємства займалися такі науковці як: Е. Альтман, Р. Ліс, В. Бівер, Ж. Конан, Г. Спрінгейт, М. Гольдер, Г. Тішоу, Р. Таффлер та інші. Що стосується вітчизняних науковців, то в Україні дослідженням даного питання в системі антикризового управління займалися: О.О. Терещенко, О.М. Барановський, Н.С. Артамонова, І.М. Боярко¹, Л.Л. Гриценко, П.Т. Саблука, С.О. Черкасова, Н.В. Черниченко, Д.В. Ящука та інші.

Виклад основного матеріалу. Саме прийняття правильних управлінських рішень є найважливішим засобом забезпечення таких умов, які б сприяли виходу підприємства з економічної кризи та слугували надійним механізмом соціально-економічних перетворень, що неможливо без ефективної процедури прогнозування та запобігання банкрутству підприємства².

Система управління процесом забезпечення економічної безпеки входить до загальної системи управління підприємством зі зворотним зв'язком (функція координації процесу забезпечення економічної безпеки).

Ймовірність настання банкрутства є кризовим явищем для діяльності підприємства і його подолання, тому вимагає застосування спеціальних методів фінансового управління.

Основні принципи, на яких має базуватись система антикризового управління наведені на рисунку 1.

Рис. 1. Основні принципи в системі антикризового управління

Джерело: розроблено авторами

На думку Гук О.В., попередження банкрутства залежить від своєчасного виявлення загрози банкрутства на підприємстві, розробки й упровадження відповідних антикризових заходів, які дозволяють подолати кризу, відновити ліквідність та платоспроможність й запобігти процедурі банкрутства й ліквідації підприємства³.

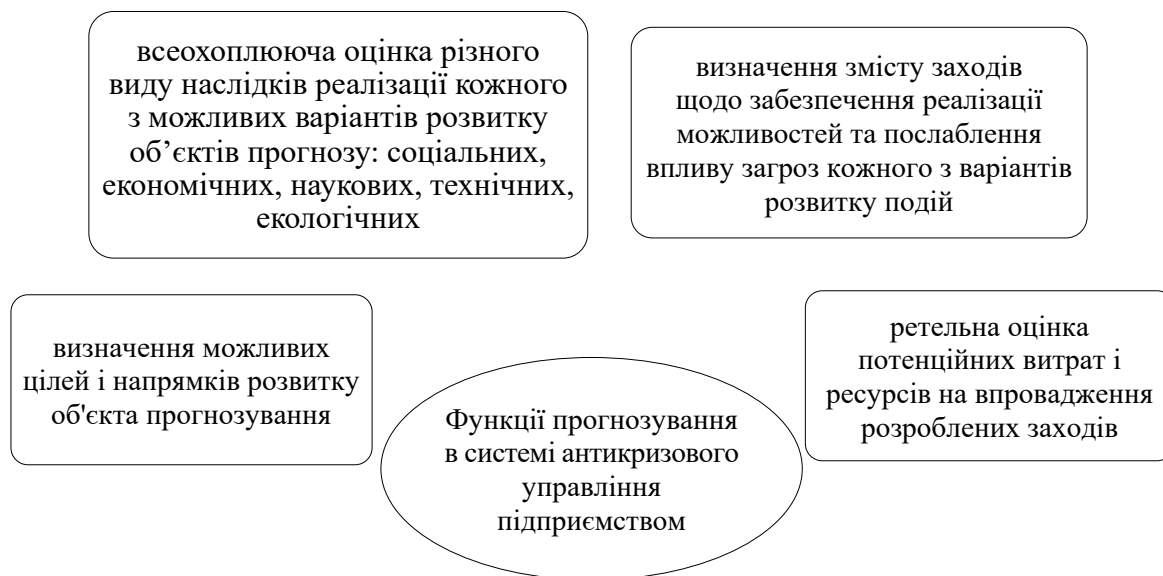
Тобто, можна стверджувати, що ефективність прогнозування фінансового стану суб'єкта підприємницької діяльності значною мірою залежить від послідовності здійснення всіх його етапів.

¹ Минчинська, І. (2021). Напрямки запобігання банкрутству підприємств у системі державного антикризового регулювання економіки України. *Економіка та держава*, 9, 87-93.

² Дубик, В., Врублевська, Л. (2018). Шляхи вдосконалення системи запобігання та протидії банкрутства підприємства. *Молодий вчений*, 11(2), 1115-1119. <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11\(2\)_146](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11(2)_146)> (2022, квітень, 20).

³ Рясник, Є. (2004). *Основи фінансового менеджменту*. Київ, 230-238.

Основні функції, які можна виділити в системі антикризового управління суб'єктів підприємницької діяльності, представлені на рисунку 2.

Рис. 2. Функції прогнозування в системі антикризового управління

Джерело: розроблено авторами

Також задля удосконалення аналізу та прогнозування ймовірності банкрутства підприємство, варто виділяти такі основні групи цілей антикризового управління, які підприємство неодноразово має ставити перед собою:

- 1) організаційні (стабілізація комунікації між відділами, гнучка організаційна структура відповідно до рівня кризи);
- 2) маркетингові (запобігання зменшенню кількості замовлень, недопущення зниження якості продукції, моніторинг цінової політики на аналогічну продукцію та товари, контроль роботи конкурентів);
- 3) фінансові (мінімізація наслідків кризи, підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства, скорочення витрат);
- 4) виробничі (зменшення частки браку, ліквідація надлишків запасів, недопущення морального зносу обладнання, стимулювання інноваційної активності, ліквідація простоїв виробництва);
- 5) кадрові (зниження плинності кадрів, запобігання кризам у робочому колективі (психологічним, байдужості до праці)¹.

Проаналізувавши загальний фінансовий стан та здійснивши розрахунок ймовірності його банкрутства, можна запропонувати деякі заходи щодо удосконалення аналізу та запобігання його можливого банкрутства.

Проте, перед тим, варто зазначити, що всі методи антикризового управління можна поділити на дві групи: тактичні та стратегічні.

Тактичні методи являють собою санацію та даунсайсинг. Вони, в першу чергу, спрямовані на швидке покращення фінансових показників суб'єкта господарювання, так зване подолання кризи. Але, іноді їх недостатньо для усунення основної причини настання кризи на підприємстві, а саме використання неефективної системи управління. Тому, це потребує заходів більш тривалої дії та часу².

¹ Дубик, В., Врублевська, Л. (2018). Шляхи вдосконалення системи запобігання та протидії банкрутства підприємства. *Молодий вчений*, 11 (2), 1115-1119. <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11\(2\)_146](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11(2)_146)> (2022, квітень, 20).

² Коцера, Н. В. (2014). Оцінка операційних та фінансових ризиків у торгівлі. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету: науковий журнал*, 3 (95), 123-134 <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.2014_3_11.pdf> (2022, травень, 09).

Стратегічні методи, порівняно з тактичними, не мають такої швидкої дії і результат їх використання помітно не одразу, проте саме вони змінюють сутність бізнесу, його конкурентоспроможність, інноваційність, інвестиційну привабливість.

На нашу думку, наразі, усі підприємства України перебувають у кризовому стані, зважаючи на теперішні умови ведення бізнесу в умовах війни, тому, варто використати такі шляхи запобігання банкрутства, які включали б в себе наступні напрямки, представлені на рис. 3.

Можна стверджувати, що система прогнозування, попередження та подолання банкрутства, складається з трьох основних підсистем, кожна з яких має своє безпосереднє функціональне призначення та способи реалізації.

Підсистема подолання банкрутства являє собою комплекс заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, соціального та організаційного характеру, спрямованих на відновлення діяльності підприємства, виведення його з кризового стану, зростання його конкурентоспроможності та отримання прибутку в кінцевому результаті¹.

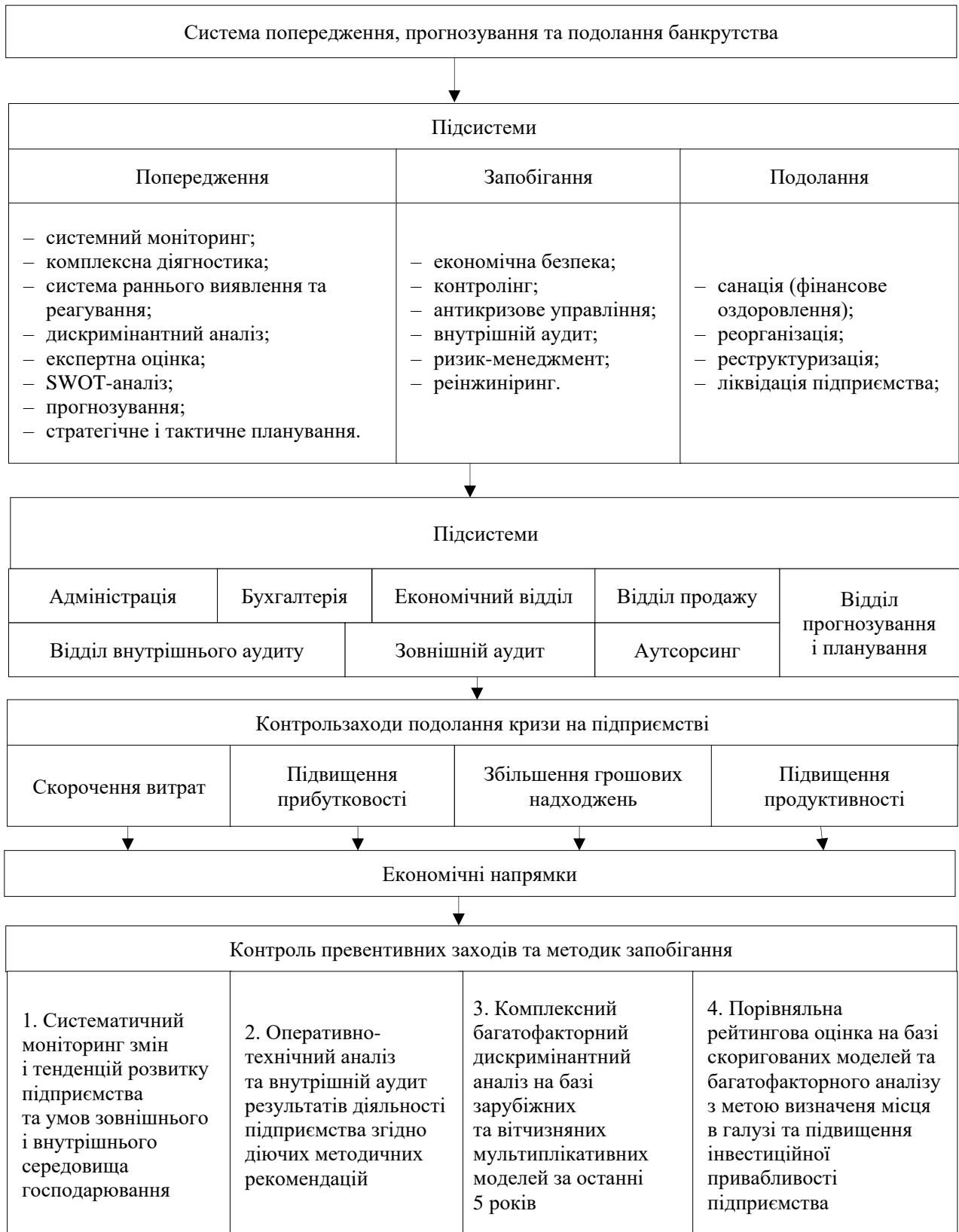
Рис. 3. Напрямки запобігання банкрутства

Джерело: розроблено авторами

Таким чином, ми створили систему попередження та напрямки подолання банкрутства підприємства, представлену на рис. 4.

Насамперед, на підприємстві має бути запроваджена система стратегічного управління, яка є найважливішим чинником стійкості й розвитку суб'єкта господарювання в умовах постійних змін. Ефективність такої стратегії визначається внутрішніми параметрами підприємства, його становищем на ринку та в зовнішньому середовищі загалом.

¹ Гасанов, С., Штангрет, А., Котляревський, Я. (2012). *Антикризове корпоративне управління: теоретичні та прикладні аспекти*. Київ, 300-310.

Рис. 4. Система попередження та економічні напрями подолання банкрутства

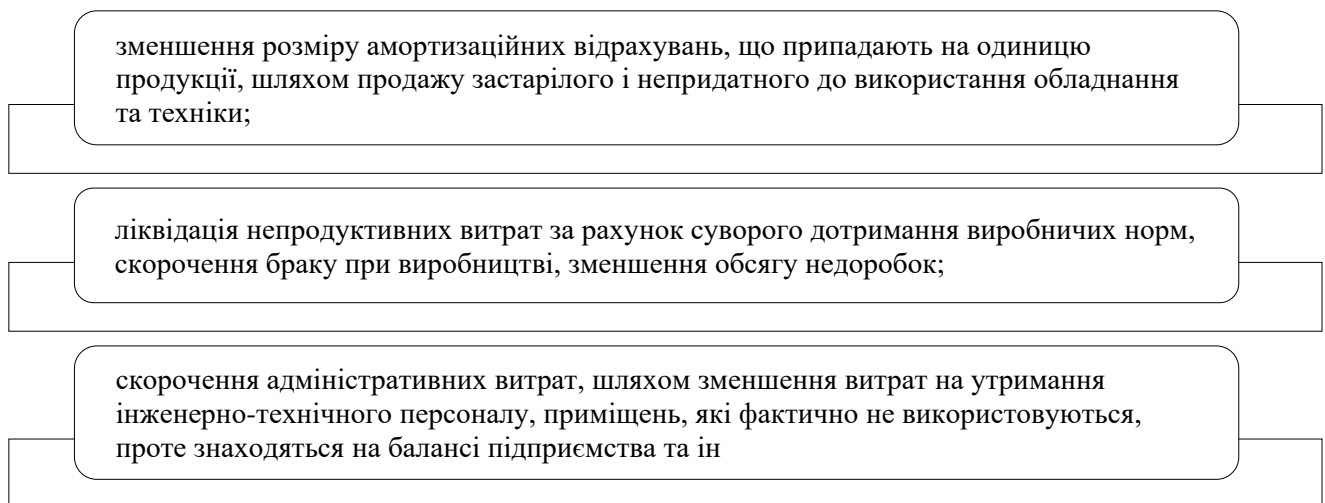
Джерело: розроблено авторами

Управління підприємством в умовах кризової ситуації зумовлене швидким реагуванням та здатністю швидко знайти проблемну зону, яку варто ліквідувати. Саме тому, на підприємстві має бути створено спеціальні підрозділи аналітиків, які б давали керівництву підприємства необхідну інформацію задля прийняття правильних управлінських рішень¹.

На нашу думку, на підприємстві має бути налагоджена система передачі інформації, розпоряджень керівництва, яка, безпосередньо, впливає на швидкість впровадження відповідних змін на підприємстві.

Має бути вчасно сформований бюджет, а також контроль за плануванням витрат та передачею відповідної інформації про управління витратами менеджерам підрозділів, задля зниження загальних витрат підприємства.

Скорочення витрат є важливим елементом у підвищенні ефективності роботи будь якого суб'єкта підприємницької діяльності. До основних джерел зниження витрат можна віднести: (див. рис. 5.)

Рис. 5. Джерела зниження витрат підприємства

Джерело: розроблено авторами

На нашу думку, на підприємствах в умовах кризи доцільно визначити ціни нижче, ніж в основних конкурентів, але достатньо високі задля отримання прибутку.

Щоб покращити роботу суб'єкта господарювання та не допустити його банкрутства необхідно, перш за все, підвищити прибутковість підприємства на скоротити збитки. Можна виокремити три способи збільшення прибутковості суб'єкта господарювання, а саме: знизити витрати підприємства, збільшити обсягів виробництва та реалізації, підвищити ціни.

Збільшення обсягів виробництва можна досягти шляхом поліпшення якості робіт, збільшення асортименту послуг, розширення ринків збуту, проведення ефективної цінової та маркетингової політики. Враховуючи проблеми фінансової стійкості в умовах фінансової кризи, що спричинена військовими діями, а також необхідність покращення фінансового стану товариств в умовах фінансової нестабільності, слід вжити наступні заходи:

Усунення зовнішніх факторів

- удосконалення поточного календаря фінансового документа, у якому докладно відображається грошовий обіг підприємства;
- переведення низькооборотних активів до високооборотних;

¹ Дубик, В., Врублевська, Л. (2018). Шляхи вдосконалення системи запобігання та протидії банкрутства підприємства. *Молодий вчений*, 11(2), 1115-1119. <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11\(2\)_146](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11(2)_146)> (2022, квітень, 20).

Вживання локальних заходів з поліпшення фінансового стану:

- забезпечення фінансового становища підприємства в середньостроковій перспективі, яке виявляється в стабільному надходженні виручки від реалізації в достатньому рівні ліквідності активів, підвищенні рентабельності продукції, тощо;

- поступове погашення старих боргів, скорочення витрат до мінімально допустимого рівня.

Створення стабільної фінансової бази:

- забезпечення стійкого фінансового становища підприємств у довгостроковій перспективі;
- створення оптимальної структури балансу та фінансових результатів;
- створення такої фінансової системи підприємства, яка була б стійка до несприятливого зовнішнього впливу.

Насамперед, на підприємстві має бути запроваджена система стратегічного управління, яка є найважливішим чинником стійкості й розвитку суб'єкта господарювання в умовах постійних змін. Ефективність такої стратегії визначається внутрішніми параметрами підприємства, його становищем на ринку та в зовнішньому середовищі загалом.

Висновки. Таким чином, основним завданням, задля гарантування економічної безпеки на підприємстві, залишається накопичення достатньої величини і максимально ефективного використання усіх ресурсів, які дозволили б нейтралізувати загрозу банкрутства з боку, як зовнішнього так і внутрішнього середовища та гарантувати його безпечне функціонування.

Найефективнішим є комплексний підхід до формування системи економічної безпеки підприємства. А головними напрямками покращення організації обліку управління економічною безпекою суб'єкта господарювання повинні бути: створення окремого підрозділу для контролю за станом економічної безпеки, розроблення окремого документообігу в частині складання та обробки документів, що стосувались би економічної безпеки, окреме відображення на рахунках обліку операцій, що безпосередньо пов'язані економічною безпекою суб'єкта господарювання, аналіз економічної безпеки в управлінській звітності, постійний контроль за ризиками виникнення економічної безпеки підприємства та прогнозування їх розвитку на основі факторного аналізу.

Адже, як ми знаємо, проблему краще попередити ніж потім ліквідувати, тому на підприємстві має бути сформована така система, яка б забезпечувала своєчасну реакцію на появу кризової ситуації на підприємстві та не допускала її виникнення в майбутньому.

References:

1. Hasanov, S., Shtanhret, A., Kotliarevskiy, Ya. (2012). *Antykryzove korporatyvne upravlinnia: teoretychni ta prykladni aspekty* [Anti-crisis corporate governance: theoretical and applied aspects]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Dubyk, V., Vrublevska, L. (2018). Shliakhy vdoskonalennia systemy zapobihannia ta protydii bankrutstva pidpriemstva. [Ways to improve the system of preventing and combating bankruptcy of the enterprise]. *Molodyi vchenyi*, 11(2), 1115-1119. <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11\(2\)_146](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molw_2018_11(2)_146)> (2022, April, 20). [in Ukrainian].
3. Mynchynska, I. (2021). Napriamky zapobihannia bankrutstvu pidpriemstv u systemi derzhavnoho antykryzovoho rehuliuвання ekonomiky Ukrainy. [Directions for preventing bankruptcy of enterprises in the system of state anti-crisis regulation of the economy of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], 9, 87-93. [in Ukrainian].
4. Kotseruba, N. (2014). Otsinka operatsiinykh ta finansovykh ryzykiv u torhivli. [Assessment of operational and financial risks in trade]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu: naukovyi zhurnal* [Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics: a scientific journal], 3 (95), 123-134. <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.2014_3_11.pdf>. (2022, April, 20). [in Ukrainian].
5. Riasnyk, Ye. (2004). *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of financial management]. 230-238. [in Ukrainian].